

Slovenská Republika

Manifest z Ventotene po slovensky

Sylvie Richterová

Pri prvom prečítaní by sa mohlo zdať, že *Manifest* napísaný počas druhej svetovej vojny na talianskom ostrovčeku Ventotene, sa k nám dnes prihovára naozaj z ďaleka. Časová vzdialenosť od jeho vzniku je síce len o čosi viac ako šesťdesiat rokov, ale myšlienka európy je stará ako antický mýtus o únose krásnej panny európy. Jej politickú podobu sa ako prvý pokúsil zväčniť starý rím. samotný ostrov Ventotene, ktorý sa nachádza v Tyrhenskom mori južnejšie od ríma, vošiel do dejín už za cisára Tibéria ako miesto vyhnanstva. V dvadsiatom storočí sa fašistický režim "inšpiroval" antickou aj v tom, že z krásneho ostrova spravil väzenie pre svojich odporcov. V prvej polovici štyridsiatych rokov sa tu zišli veľkí myslitelia a nadaní politici ako Altiero Spinelli, Ernesto Rossi, Eugenio Colorni alebo Ursula Hirschmann. Spinelli (1907-1986) sa dnes všeobecne považuje za otca zjednotenej európy; v sedemdesiatych rokoch pracoval ako člen európskej komisie, neskôr bol zvolený priamou voľbou za poslanca európskeho parlamentu.

Colorni (1909-1944), ktorý *Manifest* zredigoval a vydal, bol predovšetkým rýdzim mysliteľom, venoval sa filozofii a estetike a písal najmä o diele Benedetto Croceho. Ernesto Rossi (1897-1967) bol antifašista, významný novinár a ľavicový politik. Myšlienka zjednotenej európy, ktorá sa v období nedobrovoľného pobytu na ostrove zrodila z ich diskusií, znalostí a skúseností, nie je výplodom okamihu, nereaguje len na momentálnu situáciu. Historik Francesco Gui v ňom dokonca vidí cielene sformulovanú alternatívu Marxovho a Engelsovho Komunistického manifestu. Dalo by sa povedať, že dávne ideály a moderné historické spoločenské poznatky spracováva tak prezieravo, že na ich uskutočnenie je treba budúci čas. súčasnosť nám poskytuje to najlepšie možné stanovisko, aby sme *Manifest* docenili a znovu sa nad ním zamysleli.

Aj jazyk *Manifestu* prichádza z diaľky, cestu na pochopenie si čitateľ musí prekliesniť politickou terminológiou, na ktorú nie je zvyknutý. Nie je to však na škodu veci, lebo po vynaložení potrebnej námahy sa za slovami začne objavovať živé, presné a nesmierne prínosné myslenie. Text sa účinne bráni povrchnému čítaniu, je pravým opakom heslovitého a podnecujúceho jazyka a dokonca by mohol pripomenúť neblaho známou terminológiu z politického žargónu totalitných režimov. od nej sa však diametrálne líši. Politický žargón,

neslávne známy, vôbec nevytváral novú obsažnosť, jeho úlohou bolo naopak prehlušovať, otupovať a akékoľvek myslenie uzamykať do sklerotických stereotypov.

Porovnať dnešnú, uskutočnenú ideu zjednotenej európy so zásadami, ktoré autori *Manifestu* jasne sformulovali, je až ohromujúce. Nežijeme v jedinej možnej európe a to už je samé o sebe inšpirujúce. Pre čitateľov, ktorí majú v živej pamäti skúsenosť s totalitnými režimami sovietského typu, je prínos *Manifestu* zvlášť jasný: môžu konštatovať, že varovanie pred totalitnými režimami, ktoré autori tak presne sformulovali, bolo celkom správne, a že *Manifest* bol naozaj prezieravý, ak nie až prorocký (bohužiaľ podľa vzoru Kasandry).

Preložiť *Manifest* nebolo jednoduché nielen preto, že ide o politický a sociologický jazyk starý šesťdesiat rokov, ale aj preto, že taliančina je oproti slovanským jazykom v tejto oblasti nesmierne precízna a štylisticky náročná. snažili sme sa nezjednodušovať a zároveň ho čo najviac priblížiť súčasnému čitateľovi. Kto má byť vlastne tým čitateľom? Prirodzenými adresátmi sú politici, filozofi a novinári, teda kategórie, ktoré autori príkladne zastupujú. Pre každú z nich môže byť text inakšie podnetný, v každej z nich sa celkom určite nájdu osoby schopné oceniť a znovu spracovať ich prínos. *Manifest* navyše dáva zodpovednosť novinárom za čo najširšie sprostredkovanie.

Predslov

Eugenio Colorni (Rím 1944)

Tieto spisy vznikli a boli vydané na ostrove Ventotene v rokoch 1941 až 1942. V krajných podmienkach tohto drsného prostredia, napriek veľmi prísrnemu dozoru, disciplíne, smútku z nútenej nečinnosti a napätia z blížiaceho sa oslobodenia, niekoľko vynikajúcich mysliteľov sa pustilo do zhromažďovania čo najúplnejších informácií a do premýšľania o problémoch spojených s ich činnosťou a aj s ďalším bojom.

Vzdialenosť od konkrétneho politického života pomáhala získať väčší odstup a objektívne prehodnotenie tradičných postojov; dôvody neúspechov nehľadali v technických chybách parlamentárnej alebo revolučnej taktiky, ani v celkovej "nezrelosti" situácie, skôr v celkovo chybnom nasadení boja vedeného v obvyklých líniach a bez ohľadu na novú situáciu, meniacu aktuálny stav vecí.

Počas príprav na boj, ktorý mal byť v blízkej budúcnosti vedený oveľa účinnejšie, sa ukázalo, že nestačí jednoducho napraviť chyby z minulosti, ale že je nutné aj vzdať sa doterajších politických rozporov a oslobodiť myseľ od všetkých dogmatických predpojatostí a straníckych mýtov.

V myšliach niektorých intelektuálov si postupne začala raziť cestu idea, že hlavným dôvodom kríz, vojen, biedy a vykorisťovania, ktoré trápia spoločnosť, je existencia geograficky, ekonomicky, vojensky zvrchovaných štátov, považujúcich ostatné štáty za súperov a potenciálnych nepriateľov žijúcich v situácii nepretržitej vojny všetkých proti všetkým, "bellum omnium contra omnes". Nebola to nová myšlienka v daných podmienkach, no za týchto okolností sa stala novosťou hneď z niekoľkých rôznych dôvodov:

1) Predovšetkým je tu "internacionalistické" riešenie nachádzajúce sa v programe všetkých progresívnych politických strán a v určitom zmysle je nimi považované za nevyhnutný a skoro samozrejмый dôsledok na dosiahnutie cieľov, ktoré si predsavzali.

Demokrati sa domnievajú, že zavedenie režimu, za ktorý bojujú, by celkom určite viedlo k vytvoreniu jednotného štátneho vedomia, ktoré by znamenalo prekročenie hraníc v kultúrnej a morálnej oblasti a vytvorenie nevyhnutných predpokladov na slobodné zjednotenie národov v politickej a ekonomickej oblasti.

A socialisti sú zase presvedčení, že zavedenie režimu diktatúry proletariátu v rôznych štátoch, by viedlo k zriadeniu medzinárodného kolektívneho štátu.

Analýza moderného poňatia štátu ako celku, prepojeného spoločnými záujmami a cítením, jasne ukazuje, že aj keď nasadenie podobných vnútorných systémov môže síce uľahčovať vzťahy priateľstva a spolupráce medzi dvoma štátmi, k zjednoteniu to nepovedie ani automaticky, a ani postupne, kým budú existovať kolektívne záujmy a cítenie viazané na udržanie jednoty v rámci uzatvorených celkov a hraníc.

Zo skúseností vieme, že šovinistické pocity a protekcionistické záujmy môžu ľahko viesť k nezhode v konkurencii aj medzi dvoma demokraciami; a neplatí, že bohatý socialistický štát musí za každú cenu súhlasiť so spojením vlastných zdrojov s druhým, oveľa chudobnejším, socialistickým štátom, a to len preto, že má analogické štátne zriadenie.

Zrušenie politických a ekonomických hraníc medzi štátmi teda nie je nevyhnutne závislé na rovnakom politickom zriadení štátu; ide o zvláštny problém, ktorý je treba vyriešiť vhodnými prostriedkami. Naozaj nemožno byť socialistami a zároveň aj internazionalistami; skôr však z dôvodov ideologického zväzku, ako kvôli politickej, alebo ekonomickej potrebe; a víťazstvo jednotlivých socialistických štátov nemusí nevyhnutne viesť k vytvoreniu internacionálneho štátu.

2) K zdôrazneniu tézy federalistov prispelo to, že existujúce politické strany viazané minulosťou bojov, vedených na území každého štátu, sa naučili zo zvyku, alebo podľa tradície, pristupovať ku všetkým problémom zo stanoviska predpokladu existencie národného štátu a brať do úvahy problémy medzinárodného usporiadania za otázky "zahraničnej politiky", ich riešenie diplomatickou cestou a dohodami medzi rôznymi vládami. Tento postoj je z časti príčinou a z časti dôsledkom toho, čo už bolo spomínané, podľa ktorého uchopením moci pri vedení vlastnej krajiny, dohoda a združenie s podobnými režimami v ďalších krajinách stanú sa prirodzeným spôsobom, bez potreby začať politický boj, ktorý bol výslovné jeho následkom.

Autori týchto spisov boli zas silne presvedčení o tom, že kto by si chcel položiť problém medzinárodného usporiadania za prvoradý v dnešnej historickej epoche a považuje jeho riešenie za nevyhnutný predpoklad k vyriešeniu všetkých inštitucionálnych, ekonomických a sociálnych problémov, ktoré sa presadzujú v našej spoločnosti, musí nevyhnutne z tohto pohľadu brať do úvahy všetky otázky, týkajúce sa vnútorných politických sporov a správania sa každej politickej strany, aj vzhľadom na taktiku a stratégiu v každodennom boji.

Všetky problémy, počnúc tým, ktorý sa vzťahuje na ústavné slobody, cez triedny boj, plánovanie, prevzatie moci až po jej využívanie, sa ukážu v novom svetle, ak budú vychádzať z predpokladu, že prvým cieľom je dosiahnutie jednotného usporiadania v medzinárodnej oblasti. To isté politické opatrenie,

opretie sa o jednu, alebo o druhú silu v hre, kladenie dôrazu na jedno, či na druhé heslo zaujme rozdielne hľadiská podľa toho, či sa považuje za prvoradé chopiť sa moci a zaviesť určité reformy v oblasti každého štátu, alebo vytvorenie ekonomických, politických a morálnych predpokladov na zavedenie federálneho usporiadania týkajúceho sa celého kontinentu.

3) Ešte ďalší motív - a zrejme najdôležitejší - bol stanovený tak, že ideálom európskej federácie, predohry svetovej federácie, zatiaľ čo by sa mohla objaviť vzdialená utopia už pred niekoľkými rokmi, sa dnes predstaví na konci tejto vojny ako dosiahnuteľný cieľ a skoro na dosah ruky. V úplnom premiešaní národov, ktoré bolo dôsledkom tohto konfliktu vo všetkých štátoch podliehajúcich nemeckej okupácii, v nutnosti znovu vybudovať na nových základoch takmer úplne zničenú ekonomiu, znovu preriešiť všetky problémy týkajúce sa politických hraníc, colných bariér, národnostných menšín, atď.; v povahe tejto vojny, kde národným základom je štát, tak často presiaknutý ideologickým základom, v ktorom bolo vidieť malé a stredné štáty, vzdať sa väčšej časti svojej zvrchovanosti, uprednostňujúc silnejšie štáty, v ktorých aj zo strany samých fašistov pojem "životný priestor" bol nahradený pojmom "národná nezávislosť"; v týchto všetkých prvkoch sú zohľadnené údaje, vďaka ktorým sa stáva aktuálnym, tak ako nikdy predtým v tomto povojnovom období, problém federálneho usporiadania Európy.

Vo všetkých sociálnych triedach môže sa prejavíť záujem o tento cieľ kvôli ekonomickým aj ideovým motívom. bolo možné sa k nemu priblížiť diplomatickými jednaniami a ľudovými nepokojmi, podporením štúdia tejto problematiky vo vzdelaných vrstvách a vyvolávaním revolučných udalostí, z ktorých sa už nedá vrátiť späť; vplyvom na riadiace sféry víťazných štátov a v porazených štátoch vyvolaním mienky, na základe ktorej len v slobodnej a jednotnej európe mohli nájsť svoju záchranu a vyhnúť sa katastrofálnym následkom z porážky.

A práve preto vzniklo naše Hnutie. je prvoradé vzhľadom na tých, ktorí sa presadia v dobe do ktorej vchádzame; je istotou, že ak necháme znovu zatvrdnúť situáciu starých národnostných škôl, stratíme navždy túto príležitosť a žiadny trvajúci pokoj a blahobyt nebude náš kontinent môcť dosiahnuť; a toto všetko nás donútilo vytvoriť samostatnú organizáciu, s účelom šíriť myšlienku Európskej Federácie ako cieľ uskutočniteľný v najbližšom povojnovom období.

Netajíme, že je to ťažká vec a že sily, ktoré budú pôsobiť opačným smerom, sú značné; myslíme si, že toto je prvýkrát, čo sa tento problém nachádza na plátne politického boja, nie ako vzdialený ideál, ale ako naliehavá tragická nevyhnutnosť.

Naše Hnutie, ktoré funguje už zhruba dva roky v zložitej ilegalite pod fašistickým a nacistickým útlakom, ktorého prívrženci pochádzajú z radov

bojovníkov proti fašizmu a všetci sa zúčastňujú na ozbrojenom boji za slobodu, ktorý už zaplatil svoju tvrdú daň väzením za spoločné záujmy, naše Hnutie nie je a nechce byť politickou stranou. Tak, ako sa vždy výrazne javil jeho charakter, chce mať vplyv na rôzne politické strany, a aj v nich, nielen keď sa na žiadosť medzinárodnosti kladie dôraz, ale aj, a hlavne, keď sa všetky problémy, týkajúce sa jeho politického života sformulujú, vychádzajúc z tohto nového pohľadu, na ktorý zatiaľ ešte nie sú zvyknutí.

Nie sme politická strana, lebo aj keď aktívne podporujeme každé štúdium týkajúce sa inštitucionálneho, ekonomického a sociálneho usporiadania Európskej Federácie a aj keď sa aktívne zúčastňujeme boja za jej realizáciu a zaujímame sa o hľadanie vplyvov, ktoré budú môcť konať v jej prospech v nadchádzajúcom politickom spojení, nechceme sa oficiálne vyjadrovať o základných podrobnostiach, o vyššom alebo nižšom stupni ekonomickej kolektivizácie, o vyššej alebo nižšej administratívnej decentralizácii, atď., ktoré budú charakterizovať budúci federálny orgán. Pripúšťame, aby v lone nášho Hnutia boli tieto problémy zoširoka a voľne prediskutované a všetky politické smery, od komunistického, po liberálny, mali u nás zastúpenie.

Skutočne, skoro všetci naši prívrženci aktívne pôsobia v niekoľkých progresívnych politických stranách, všetci sa zhodujú na ochrane podstatných zásad voľnej európskej Federácie, ktorá sa nezakladá na nadvláde niekoho nad niekym, a ani na totalitných usporiadaniach, ale je vybavená takou pevnou štruktúrou, ktorá ju nezníži jednoducho na úroveň organizácie spojených Národov.

Tieto princípy môžu byť zhrnuté do nasledujúcich bodov: jednotná federálna armáda, spoločná mena, zrušenie colných bariér a neobmedzovanie emigrácie medzi členskými štátmi Federácie, priame zastúpenie občanov vo federálnych zhromaždeniach, jednotná zahraničná politika.

Počas týchto dvoch rokov činnosti sa naše Hnutie veľmi rozšírilo medzi skupinami a protifašistickými politickými stranami. Niektoré z nich nám verejne vyjadrili ich podporu a ich sympatie. Ďalšie nás vyzvali na spoluprácu pri formuláciách ich programov. snáď si môžeme dovoliť pripomenúť, že do určitej miery je našou zásluhou, ak sa problémami európskej Federácie tak často zaoberá talianska ilegálna tlač. Naše noviny "európska ú'nia" pozorne sledujú dianie vnútornej a medzinárodnej politiky a stavajú sa k nemu s úplne nezávislým názorom.

Tieto spisy vznikli spracovaním myšlienok, z ktorých sa zrodilo naše Hnutie, ale nepredstavujú nič viac, len názory ich autorov, a ani neznamenajú zaujatie stanoviska samotného Hnutia. Majú byť len návrhom na diskusné témy pre tých, ktorí chcú uvažovať o všetkých problémoch medzinárodného politického života, berúc do úvahy najnovšie ideologické a politické skúsenosti,

najaktuálnejšie výsledky ekonomickej vedy, najrozvážnejšie a oprávnené perspektívy do budúcnosti.

Čoskoro budú za nimi nasledovať ďalšie štúdie. Prajeme si, aby mohli podnecovať nárast myšlienok a aby v súčasnej atmosfére rozpálenej naliehavou potrebou činnosti prinesli príspevok na objasnenie, ktoré príspeje k tomu, aby bolo naše jednanie čo najrozhodnejšie, najuvedomejšie a najzodpovednejšie.

Talianske hnutie za euroópsku federáciu
Rím, 22. januára 1944

Za slobodnú a jednotnú Európu
Návrh jedného Manifestu
Altiero Spinelli - Ernesto Rossi

I. Kríza modernej civilizácie

Základom modernej civilizácie je princíp slobody,

podľa ktorého jedinec nemôže byť ničím holým nástrojom, ale samostatným stredom života. Na podklade tohto zákona sa začal veľkolepý historický proces, týkajúci sa všetkých tých hľadísk sociálneho života, ktoré ho nebrali do úvahy.

1) Bolo uznané rovnaké právo všetkých národov na ich usporiadanie ako nezávislých štátov. Každý národ, určený podľa vlastných etnických, zemepisných, jazykových a historických charakteristík mal by nájsť v štátnom organizme, ktorý si vytvoril sám pre seba, podľa vlastného chápania politického života nástroj k čo najlepšiemu uspokojeniu svojich potrieb, nezávislý od akéhokoľvek vonkajšieho zásahu. Ideológia národnej nezávislosti bola silným rastom pokroku; postarala sa o prekonanie úbohých lokálpatriotizmov v smere oveľa väčšej solidarity proti útlaku cudzích vládco; odstránila mnohé z prekážok, ktoré bránili voľnému pohybu ľudí a tovarov; prispela k rozšíreniu inštitúcií a stanov civilizovanejších národov zaostalejším populáciám na území každého nového štátu. Mala ale v sebe zárodok kapitalistického imperializmu, naša generácia videla jeho nárast, až do vytvorenia totalitných štátov a vypuknutiu svetových vojen.

Národ sa teraz už neberie ako historický subjekt spoložitia ľudí, ku ktorému sa došlo vďaka dlhodobému procesu a väčšiemu spojeniu zvyklostí a

túžob a ktorý nájde vo svojom štáte najúčinnjší spôsob na zorganizovanie kolektívneho života v rámci celej ľudskej spoločnosti, ale naopak, stane sa predmetom zbožňovania, organizmom, ktorý má myslieť len na vlastnú existenciu a vlastný rozvoj, bez ohľadu na škody, ktoré to môže priniesť ostatným. absolútna zvrchovanosť národných štátov prispela k tomu, že vôľou každého z nich bolo byť v nadvláde, lebo každý z nich sa cítil ohrozený mocou druhých a považoval za svoj "životný priestor" čoraz rozsiahlejšie územia, vďaka ktorým sa mohol voľnejšie pohybovať a zaistiť si prostriedky na existenciu, bez závislosti od druhých. Túto chuť panovania, bolo možné zmierniť len nadvládou silnejšieho štátu nad všetkými ostatnými zotročenými štátmi.

Dôsledkom toho sa štát, z ochrancu slobody občanov, zmenil so všetkými právami na zabezpečenie čo najväčšej vojenskej výkonnosti, na pána poddaných, ktorí museli byť k jeho službám. aj v obdobiach mieru, ktoré boli považované za prestávku na prípravu budúcich nevyhnutných vojen, moc vojenských vrstiev v mnohých krajinách už prevládala nad civilnými vrstvami s čoraz väčším sťažením činnosti voľných politických zoskupení: školstvo, veda, výroba, administratívny organizmus boli zamerané hlavne na zvýšenie vojenského potenciálu; matky slúžili len na rozmnožovanie vojakov, a preto boli odmeňované podľa tých istých kritérií, podľa ktorých sa na výstavách odmeňujú plodné zvieratá; deti boli už od malička vychovávané k zručnosti so zbraňami a nenávisti k cudzincom, osobné slobody sa znížili na nulu, vzhľadom na to, že boli všetci militarizovaní a neustále volaní do vojenskej služby; opakujúce sa vojny nútili k opusteniu rodiny, zamestnania, vlastníctva a obetovanie vlastného života za ciele, ktorých hodnotu nikto naozaj nechápal; stačilo pár dní na zničenie výsledkov desaťročných námah, vykonaných na zvýšenie kolektívneho blahobytu.

Totalitné štáty sú tie, ktoré uskutočnili čo najdôslednejšie zjednotenie všetkých síl, s čo najväčšou koncentráciou a sebestačnosťou, a z toho dôvodu sa ukázali, že sú najvhodnejšími orgánmi v súčasných medzinárodných kruhoch. stačilo, ak jeden národ postúpil o krok dopredu, k výraznejšiemu totalitarizmu, hneď ho nasledovali ďalšie, zatahnuté na tú istú cestu vôľou o prežitie.

2) Potvrdilo sa rovnaké právo všetkých ľudí pri formovaní štátnej vôle. Toto malo byť zhrnutím nestálych ekonomických a ideologických nárokov všetkých sociálnych, voľne uvádzaných kategórií. Takáto politická organizácia dovolila napraviť, alebo aspoň zmierniť mnohé z najrôznejších nespravodlivostí zdedených po predchádzajúcich režimoch. ale sloboda tlače a združenia a postupné rozširovanie volebného práva čoraz viac sťažovali ochranu starých privilégií, udržiavaním zastupiteľského systému.

Nemajetní sa postupne učili využívať tieto nástroje, na vydobytie práv, získaných od majetných tried; sociálne dane z nezarobených miezd a z dedičstiev, postupné odstupňovanie zdaňovania väčších majetkov, oslobodenie minimálnych miezd a tovarov základnej potreby, bezplatná verejná škola, zvýšenie nákladov na starostlivosť a sociálne zabezpečenie, pozemkové reformy a kontrola fabrík, ohrozovali privilegované vrstvy v ich zosilnených pevnostiach.

Ani privilegované vrstvy, ktoré súhlasili s rovnosťou politických práv, nemohli priznať, že vydedené triedy to využívali, snažením sa o realizáciu takej rovnosti, ktorá by týmto právam dala konkrétny zmysel skutočnej slobody. Keď sa po skončení Prvej svetovej vojny ohrozenie stalo príliš vážnym, bolo samozrejmé, že tieto vrstvy nadšene tleskali a podporovali zavedenie diktatúr, ktoré odníмали legálne zbrane z rúk svojich protivníkov.

Na druhej strane vytváranie obrovských priemyselných a bankových komplexov a odborov, v ktorých boli spojené rovnakými záujmami celé armády pracujúcich, odborov a celkov, tlačiacich na vládu za presadenie politiky čo najviac zodpovedajúcej ich špecifickému záujmom, hrozilo rozložením samého štátu na viacero ekonomických celkov kruto bojujúcich medzi sebou. demokratickoliberálne usporiadania, ktoré sa stali nástrojom, ktorý tieto skupiny uplatňovali na lepšie využitie celého spoločenstva, čím ďalej, tým viac prichádzali o ich prestíž a tým sa rozširovalo presvedčenie, že len totalitný štát, zrušením ľudských slobôd, by mohol nejakým spôsobom vyriešiť rozpory záujmov, ktoré sa už existujúcim politickým inštitúciám nedarilo potláčať.

Skutočne, totalitné režimy potom v postupne dosiahnutých bodoch upevnili celkové pozície rôznych sociálnych kategórií a podrobili policajnej kontrole celý občiansky život s násilným odstránením všetkých disidentov, všetky zákonné možnosti zmeniť stav vecí. Tým si zabezpečila existenciu úplne parazitná vrstva nič nerobiacich pôdnych vlastníkov a užívateľov renty, ktorí prispievali na sociálnu produkciu len odtrhávaním ústrižkov svojich akcií, monopolných vrstiev a reťazových spoločností, ktoré využívali spotrebiteľov a pričínili sa o zmiznutie peňazí drobných sporiteľov bez stopy; plutokrati ukrytí v zákulisí, odkiaľ ovládali politické bábkys na riadenie celého štátneho mechanizmu pre vlastný a výlučný prospech, vyvolaním pocitu, že sledovali vyššie štátne záujmy. Menšina si zachovala obrovské majetky a široké chudobné vrstvy nemali žiadnu možnosť užívať plody modernej kultúry.

V podstate bol zachránený ekonomický režim, v ktorom materiálne rezervy a pracovné sily mali byť zamerané na uspokojenie základných potrieb pre rozvoj ľudských životných energií, ale namiesto toho boli nasmerované na uspokojenie zbytočných túžob tých, ktorí boli schopní zaplatiť vyššiu cenu; ekonomický režim, v ktorom sa vďaka dedičskému právu moc peňazí

uchováva stále v tej istej vrstve a stáva sa privilegiom, ktorému nezodpovedá žiadna hodnota skutočných služieb, a pole proletárskych možností bolo zredukované na minimum, takže pracujúci na prežitie, sa často museli nechať vykorisťovať tými, ktorí im ponúkli akúkoľvek možnosť zamestnania.

Na udržanie nehybnosti a podriadenosti robotníckych tried, boli odbory zmenené z voľných bojových organizmov, riadených jednotlivcami, ktorým ostatní členovia dôverovali, na orgány policajného dozoru, pod vedením úradníkov, vybraných len spomedzi zodpovedných činiteľov vládnucej skupiny. ak sa urobí náprava v takom ekonomickom režime, vychádza vždy len z potrieb militarizmu, ktoré sa stretli s reakčnými ambíciami privilegovaných vrstiev pri podporení vzniku a upevnení totalitných štátov.

3) Proti autoritárskemu dogmatizmu sa potvrdila stála hodnota kritického ducha. Všetko to, čo sa tvrdilo, muselo mať svoj zmysel, alebo muselo zmiznúť. Metodickosťou tohto nezaujateľného stanoviska sa dosiahli najväčšie výdobytky našej spoločnosti v každej oblasti. ale táto voľnosť ducha neodolala kríze, z ktorej sa zrodili totalitné štáty. Nové dogmy prijaté z vernosti, alebo z pokrytectva, sa utáborovali ako páni vo všetkých vedách.

Aj keď nikto nevie, čo znamená rasa a z najzákladnejších historických pojmov vyplýva, že je to nezmysel, od fyziológov sa vyžaduje, aby verili, dokázali a presvedčili o tom, že ľudia sú súčasťou vybranej rasy len preto, lebo imperializmus potrebuje tento mýtus na velebenie nenávisťi a pýchy v davoch. Najevidentnejšie pojmy ekonomickej vedy musia byť prekliate, aby mohla byť presadzovaná samovládna politika, vyvážené výmeny a ďalšie staré haraburdy merkantilizmu sú vydávané za výnimočné objavy našich čias. z dôvodu vzájomnej ekonomickej závislosti všetkých častí sveta, životným priestorom každého národa, ktorý si chce zachovať životnú úroveň, zodpovedajúcu modernej civilizácii, je celá zemeguľa; ale vznikla pseudoveda geopolitika, ktorá sa pokúša dokázať opodstatnenosť teórie životných priestorov, aby teoreticky odiala vôľu na prekonanie imperializmu. základné historické údaje boli sfalšované v záujme vládnucej triedy. Knížnice a knihovníctva boli očistené od všetkých tých diel, ktoré neboli považované za pravoverné. Temnoty nevedomosti znovu hrozili zadusením ľudského ducha. aj samá sociálna etika slobody a rovnocennosti bola odhalená. Ľudia neboli braní za slobodné osoby, presadzujúce sa v štáte s čo najlepším dosiahnutím svojich kolektívnych cieľov. boli v službách štátu, ktorý určoval, aké majú byť ich ciele, a za vôľu štátu sa celkom isto vydávala vôľa tých, ktorí boli pri moci. Ľudia už neboli právnymi subjektmi, ale boli súčasťou hierarchie, v ktorej museli bez diskusií poslúchať vyššie authority, ktorých vrcholom bol patrične božsky uctievaný líder. Kastové usporiadanie sa znovu zrodilo zo svojho vlastného popola. Táto reakčná totalitná civilizácia, po víťazstvách v niekoľkých krajinách, nakoniec odhalila v

nacistickom Nemecku moc, ktorá z nej bola schopná vyvodíť posledné dôsledky. Po pedantnej príprave, využijúc smelo a bezohľadne súperenie, egoizmy, hlúposť druhých, strhávajúc za sebou ďalšie poddané európske štáty - medzi prvými Taliansko - v spojení s japonskom, ktoré sledovalo v Ázii tie isté ciele, vrhlo sa do presadzovania vlastnej nadvlády. Jeho víťazstvo by znamenalo definitívne upevnenie totalitarizmu vo svete. Všetky jeho vlastnosti by boli maximálne vyostrené a progresívne sily by boli dlhodobo odsúdené na obyčajnú negatívnu opozíciu.

Tradičná arogancia a neústupnosť nemeckých vojenských vrstiev už mohla poskytnúť predstavu o tom, ako by vyzerala po víťaznej vojne ich nadvláda. Nemci, ako víťazi, by si aj mohli dovoliť pozlátku štedrosti k ostatným európskym národom formálne rešpektovať ich územia a ich politické inštitúcie, aby mohli vládnuť a tak uspokojovať stupídne vlastenecké city, ktoré si dávajú záležať na farbách hraničných stĺpov a národnosti politikov, ktorí sa objavili na scéne namiesto toho, aby sa zaoberali rozložením síl a efektívnou náplňou štátnych orgánov. V každom prípade zamaskovaná, by vždy bola tá istá skutočnosť: obnovené rozdelenie ľudstva na Sparťanov a Ilótov.

Aj riešenie dohodou, medzi bojujúcimi časťami, by znamenalo ďalší krok vpred k totalitarizmu, keďže všetky krajiny, ktoré unikli zajatiu zo strany Nemecka, by boli nútené prijať jej rovnaké formy politickej organizácie, aby sa dostatočne pripravili na ďalšiu vojnu.

Ale hitlerovské Nemecko, keď sa mu podarilo poraziť menšie štáty jeden za druhým, svojim konaním donútilo vstúpiť na bojisko čoraz silnejšie mocnosti. odvážny, bojovný duch Veľkej británie, ktorá aj v najkritickejšom okamihu musela sama čeliť nepriateľovi, bol príčinou toho, že Nemci šli do zrážky proti neúnavnému odboju sovietskeho vojska, a poskytl čas amerike, na začatie mobilizácie svojich nekonečných, výrobných zdrojov. a tento boj proti nemeckému imperializmu úzko súvisel s tým, ktorý čínsky ľud viedol proti japonskému imperializmu.

Proti totalitným mociam sa už postavili obrovské masy ľudí a majetkov; sily týchto mocí dosiahli vrchol a už im neostávalo nič iné, len postupne chradnúť. Tie protikladné, zas prekonali moment maximálnej depresie, a boli na vzostupe. Vojna spojencov vyvolávala čím ďalej, tým viac vôľu oslobodenia aj v tých štátoch, ktoré boli podrobené násilím a boli zmätené z toho, čo sa im prihodilo: a dokonca prebúdza chuť tých istých štátov mocností osi, ktoré si uvedomili, že boli zatiahnuté do tejto zúfalej situácie, len kvôli uspokojeniu túžby po vláde svojich pánov.

Pomalý proces, vďaka ktorému sa obrovské množstvá ľudí nechávali pasívne stvárňovať novým režimom, ktorému sa prispôbovali a tým prispievali k jeho upevneniu, bol zastavený; a naopak, začal sa vývoj opačným

smerom. V tejto obrovskej záplave, ktorá sa pomaly dvíhala, sa zišli všetky progresívne sily, najosvietenejšie časti robotníckych tried, ktoré sa nenechali odradiť hrôzou a lichôtkami vlastného úsilia o vyšší spôsob života; najvedomejšie osobnosti intelektuálnych vrstiev, urazené degradáciou, ktorej inteligencia bola podrobená; podnikatelia, ktorí sa cítili byť schopní nových iniciatív, by sa chceli oslobodiť od byrokratických parád a národných rovnocenností, ktoré zabraňovali každému ich pohybu; a naostatok všetci tí, ktorí vrozeným zmyslom dôstojnosti neboli schopní skloniť hlavu v ponížení otroctva.

V dnešnej dobe je týmto všetkým silám zverená záchrana našej civilizácie.

II. Úlohy v povojnovom období. Zjednotenie Európy

Porazenie Nemecka by nedoviedlo automaticky k novému usporiadaniu európy podľa nášho vzoru civilizácie. V krátkom, intenzívnom období všeobecnej krízy (štáty budú ležať na zemi v troskách, v ktorých ľudové masy mali napäto čakať nové heslá a stanú sa roztopenou, žiariacou hmotou, pripravenou na vyliatie do nových foriem, v ktorých by boli schopné prijať vedenie ľudí, skutočných internacionalistov); vrstvy, ktoré boli v starých národných systémoch uprednostňované, sa ľstivo snažili, alebo násilím tlmili prílev internacionalistických pocitov a vášní, a začali ukážkovo zrekonštruovávať staré štátne orgány. a bolo pravdepodobné, že anglické vládnuce vrstvy, hádam aj so súhlasom tých amerických, by sa boli snažili tlačiť na veci týmto smerom, aby vrátili politike rovnováhu síl v zdanlivo bezprostrednom záujme svojich cisárstiev.

Konzervatívne sily, a to: vedenia základných inštitúcií národných štátov, vyššie kádre ozbrojených síl, vrcholiace tam, kde existujú dnes, v monarchiách; tie skupiny monopolného kapitalizmu, ktoré spojili osudy svojich ziskov s osudmi štátov, veľkí pozemkoví vlastníci a vysoké cirkevné hierarchie, ktoré si mohli zaistiť svoje parazitné výnosy len v stálej, konzervatívnej spoločnosti a ďalej všetky nespočítateľné húfy tých, ktorí od nich záviseli, alebo boli len zaslepení ich tradičnou mocou, všetky tieto reakčné sily už odvtedy cítili škripanie štruktúry a snažili sa zachrániť. zrútenie by ich razom pripravilo o všetky záruky, čo dovtedy mali a vystavilo by ich k útokom progresívnych síl.

REVOLUČNÁ SITUÁCIA: STARÉ A NOVÉ PRÚDY

Pád totalitných režimov bude z citového hľadiska znamenať pre všetky národy príchod „slobody“, zmiznú akékoľvek zábrany a automaticky bude vládnuť všestranná sloboda slova a združovania. Výsledkom bude víťazstvo

demokratických tendencií, ktoré majú mnohé odtiene, povedú od silno konzervatívneho liberalizmu až po socializmus a anarchiu. Tieto tendencie predpokladajú spontánne zrodenie udalostí a inštitúcií a absolútne kladné impulzy smerujúce zdola. Nechcú naliehavo tlačiť na „históriu“, na „národy“, na „proletariát“, či ako ešte nazývajú svoje božstvá. dúfajú v definitívny koniec diktatúr, v ktorom vidia zaručené právo na zaistenie ľudských práv a samostatnosti a korunovaním ich snov je ústavné zhromaždenie, zvolené čo najširším hlasovaním a s čo najprísnejším rešpektovaním práv voličov, ktorí rozhodnú aká ústava bude prijatá. ak je národ nezrelý, výsledok bude negatívny a jej náprava bude možná len neustálym presvedčovaním.

Demokrati neodmietajú násilie z princípu, používajú ho len ak je väčšina presvedčená o jeho nevyhnutnosti, to znamená že v takýchto situáciách sa stáva len malým zdokonalením, z čoho vyplýva, že takéto vedenie strany je vhodné len v časoch bežného vládnutia, kde je určitý národ ako celok presvedčený o dobrej funkčnosti základných inštitúcií, ktoré je potrebné iba upraviť v niektorých relatívne vedľajších aspektoch. V revolučných časoch, v ktorých inštitúcie ešte nemusia byť administratívne riadené, ale len vznikajú, bežný demokratický postup úplne zlyháva. Poľutovaniahodná bezmocnosť demokratov v ruskej, nemeckej i španielskej revolúcii predstavuje tri najnovšie príklady. V takýchto situáciách, po páde starého štátneho aparátu, spolu s jeho zákonmi a vládou, okamžite sa začne hemžiť množstvo ľudových zhromaždení a spolkov s výzorom starej legality, alebo z jej znevažovaním, ktoré sa prelínajú a spôsobujú nepokoj vo všetkých sociálno-progresívnych silách. Národ má síce niekoľko základných potrieb, ale nevie presne čo si má priať a čo má robiť. Tisíce zvonov mu vyzvávajú v ušiach. Milióny hláv nevedia nájsť správny smer a výsledkom je rozpad na množstvo tendencií ktoré medzi sebou bojujú.

Vo chvíli, keď je potrebná maximálna rozhodnosť a odvaha, demokrati sa cítia stratení, lebo za nimi nestojí spontánny súhlas ľudu, ale len kalná a hlučná vášnivosť. Myslia si, že ich povinnosťou je vytvoriť tento súhlas, preto vystupujú ako povzbudzujúci kazatelia, v prostredí, kde sú potrební takí lídri, ktorí vedú kam smerujú svojím riadením. Pri upevňovaní nového režimu stratia priaznivé možnosti, v snahe o okamžité fungovanie inštitúcií, ktorých predpokladom je zdĺhavá príprava a ktoré sa hodia do relatívne pokojného obdobia; tieto roky sa stanú prospešnými pre ich protivníkov, ktorí ich prispôbia vlastnému prospechu; ich nespočetné tendencie nereprezentujú vôľu inovácie, ale zmätené chůčky, ktoré sa zmocňujú a paralyzujú všetky mysle, pripravujú tak priaznivú pôdu pre vývin reakcie. Politicko-demokratická metóda sa stane len mŕtvym bremenom revolučnej krízy.

Postupom času demokrati opotrebojú slovnými hádkami svoju prvú popularitu pri presadzovaní slobody a bez akejkoľvek ozajstnej politickej či

sociálnej revolúcie, nevyhnutne dôjde k znovuzriadeniu politických prototalitných inštitúcií a boj sa bude znovu vyvíjať podľa starých schém, založených na protikladoch spoločenských tried.

Princíp podľa ktorého sa všetky politické problémy dajú preniesť na triedny boj, bol základom direktívy hlavne pre robotníkov pracujúcich vo fabrikách, a taktiež prispieval k súdržnosti ich politiky, až kým nevstúpili na scénu základné inštitúcie; tento triedny boj sa stane nástrojom izolácie proletariátu vo chvíli, keď bude nutné prebudovať celú spoločnosť.

Robotníci vychovaní k triednemu postoju nedokážu vidieť nič iné, iba špecifické nároky svojej triedy, či dokonca kategórie, bez ohľadu na to, ako ich možno spojiť so záujmami iných spoločenských vrstiev, alebo sa usilujú o jednostrannú diktatúru ich spoločenskej triedy, aby tak dosiahli utopistickú kolektívizáciu všetkých výrobných prostriedkov, ktorú stáročná propaganda označovala ako liek na všetky choroby.

Táto politika si nemôže získať žiadnu inú vrstvu okrem robotníkov, ktorí sa takýmto spôsobom pripravujú o podporu pokrokových síl, alebo ich nechá napospas moci reakcie, ktorá ich obratne organizuje, aby zlomila hnutie proletariátu. Medzi rozličnými tendenciami proletariátu sledujúcimi triednu politiku a ideál kolektívizmu si komunisti uvedomili, aké je ťažké získať dostatočnú silu pre víťazstvo, a preto sa - na rozdiel od iných ľudových strán - transformovali do hnutia s prísnou disciplínou, ktorá využíva ruský mýtus o organizovaní robotníkov, nepreberá však ich zákony, len ho využíva na odlišné manévry.

Vďaka tomuto postoju sú komunisti počas revolučných kríz výkonnejší ako demokrati, ale tým, že sa všemožne usilujú odlišovať robotnícku triedu od iných revolučných síl - hlásajú že ich "skutočná revolúcia", ešte len príde - predstavujú v rozhodujúcich momentoch prvok sektársky, ktorý oslabuje celok. okrem iného, ich absolútna závislosť od ruského štátu, ktorý ich opakovane využíva pre presadzovanie svojej národnej politiky, zabraňuje im rozvíjať akúkoľvek politiku s minimálnym pokračovaním. stále majú potrebu skrývať sa za Krolia, bluma, Negrina, aby sa tak ľahšie dostali do skazy spoločne s ostatnými zneužitými demokratickými bábkami, pretože moc sa dosahuje a udržiava nie len jednoduchou ľstou, ale aj schopnosťou reagovať organickým a životaschopným spôsobom na potreby modernej spoločnosti.

Ak boj zajtra ostane na tradičnom národnom poli, bude veľmi ťažké vyhnúť sa starým rozporom. Národné štáty skutočne už do takej hĺbky naplánovali svoju predstavu o ekonomike, že ústrednou otázkou by sa veľmi skoro stalo to, ktorá z ekonomicky zaujatých skupín bude držať páky moci v rukách. Front pokrokových síl by sa ľahko roztrieštil v rozpore medzi triedami

a ekonomickými kategóriami. s veľkou pravdepodobnosťou by to boli reakcionári, ktorí by z toho profitovali.

Základom skutočného revolučného hnutia budú tí, ktorí dokázali kritizovať staré politické režimy, spolupracovať s demokratickými i s komunistickými silami a všeobecne s každým, kto sa bude podieľať na rozpade totalitarizmu, ale bez toho, aby sa nechali vtiahnuť do politiky ktorejkoľvek z nich.

Reakčné sily majú ľudí a vízie, sú schopné a vzdelané pre riadenie a budú vytrvalo bojovať, aby si zachovali svoju nadvládu. Vo vážnej chvíli sa vedia dobre maskovať, vyhlasujú sa za milovníkov slobody, mieru, blahobytu a za milovníkov najchudobnejších tried. už v minulosti sme videli, ako sa infiltrovali do ľudových hnutí, a potom ich paralyzovali, odklonili od smeru, konvertovali ich na pravý opak. bez pochyby to bude najnebezpečnejšia sila, s ktorou si budú musieť vyrovnávať účty.

Bod, ktorým sa budú snažiť získať si prívržencov, je opätovné nastolenie národného štátu. budú takto môcť podchytiť národné cítenie, najrozšírenejšie a najviac poznačené nedávnymi hnutiami, ľahšie použiteľné pre reakčné ciele: vlastenecké cítenie. Týmto spôsobom môžu ľahšie zmiasť názory protivníkov, vzhľadom k tomu, že jediná politická skúsenosť ľudových mas, ktorú doteraz získali, je tá, ktorá sa odohrala v národnom prostredí, a preto je dosť ľahké viesť tak ich, ako aj ich krátkozrakých vodcov, na pôdu rekonštrukcie štátov zničených búrkou.

Dosiahnutie tohto cieľa by sa rovnalo víťazstvu reakcie. Tieto štáty by mohli byť naoko hlboko demokratické a socialistické; návrat moci do rúk reakcionárov by však bola len otázka času. znovu by sa zrodili národné žiarlivosti a každý zo štátov by znova siahal po zbraniach pre uspokojenie vlastných nárokov. základná úloha by sa znovu vrátila a to skôr či neskôr na úlohu zmeniť národy na armády. Generáli by sa znova vrátili k veleniu, majitelia monopolov k nadobúdaniu ziskov zo samovlády, byrokratické mašinerie k prebujneniu, kňazi k udržaniu mas v náboženskej ideológii. Všetky začiatkové výdobytky pred potrebou opätovne sa pripraviť na vojnu, by sa scvrkli na minimum.

Problém, ktorý má byť na prvom mieste vyriešený - a v prípade, že by zlyhal, každý iný pokrok by bol len zdaním - je zrušiť definitívne rozdelenie európy na samostatné národné štáty. zrútenie väčšiny štátov kontinentu pod valcom nemeckého utláčateľa už spojilo osud európskych národov, ktoré alebo všetky spolu mali byť podrobené hitlerovskej nadvláde, alebo všetky spolu vstúpili pádom tejto nadvlády do revolučnej krízy, v ktorej nebudú paralyzované a oddelené pevnými štátnymi štruktúrami. duchovne sú už teraz oveľa lepšie ako v minulosti pripravené na federálnu reorganizáciu európy.

Tvrdá skúsenosť posledných desaťročí otvorila oči aj tomu, kto nechcel vidieť a dala možnosť dozrieť mnohým okolnostiam prospešným nášmu ideálu.

Všetci rozumne mysliaci ľudia dnes už uznávajú, že nie je možné udržať rovnováhu medzi nezávislými európskymi štátmi, v spoložití s militaristickým Nemeckom v rovnakých podmienkach s ostatnými krajinami, ani nie je možné rozdrobiť Nemecko a držať ho na lopatkách, po jeho porazení. zo skúsenosti sa ukázalo zrejme, že žiadna krajina európy nemôže zostať bokom, kým ostatné medzi sebou bojujú. Prehlásenia o neutralite a dohody o neútočení nemajú žiadnu cenu. Preukázala sa tým neužitočnosť, ba dokonca škodlivosť organizmov typu „spoločenstvo národov,“ ktoré si robili nároky garantovať medzinárodné právo bez vojenskej sily, schopnej presadiť svoje rozhodnutia a rešpektovať absolútnu suverenitu členských štátov. absurdným sa ukázal princíp nezasahovania, podľa ktorého by mal byť každý národ ponechaný pre slobodný výber despotickej vlády podľa vlastnej úvahy, takmer akoby vnútorné sebaurčenie každého jednotlivého štátu nevytváralo predmet záujmu všetkých ostatných európskych krajín. Neriešiteľnými sa stali aj početné problémy, ktoré otrávil medzinárodné dianie na kontinente - vyznačenie hraníc v oblastiach zmiešanej populácie, obrana záujmov menších, oblasti vyústenia k moriam krajín umiestnených vo vnútrozemí, otázka balkánu, írská otázka, atď. - ktorých najjednoduchším riešením by bola európska Federácia - v minulosti s riešením takýchto problémov sa stretli malé štátiky, ktoré vstúpili do väčších národných zväzkov, čím zanechali svoje nezhody a vytvorili iné vzťahy medzi rôznymi regiónmi.

Z iného pohľadu, konečná podoba zmyslu bezpečnosti daná neohrozenosťou Veľkej británie, ktorá vzbudzovala v angličanoch dojem „splendid isolation“ rozpustenie armády a samotnej francúzskej republiky pri prvom vážnom údere nemeckých síl (výsledok, ktorý dúfajme veľmi zjemnil šovinistické presvedčenie o absolútnej nadradenosti Galie) a obzvlášť vedomie vážnosti prebiehajúceho nebezpečenstva všeobecnej poroby, to všetko sú okolnosti, ktoré podporujú vytvorenie federálneho režimu, ktorý by priniesol koniec súčasnej anarchie. skutočnosť, že anglicko už prijalo princíp indickej nezávislosti, a Francúzsko potenciálne stratilo uznaním porážky celú svoju koloniálnu ríšu, umožnila ľahšie nájsť základ dohody pre európske usporiadanie v koloniálnych dŕžavách.

K tomu sa ešte pripája odchod zo scény niektorých základných dynastií a tie, ktoré prežili, stoja na krehkých základoch. Treba zobrať do úvahy, že dynastie, ktoré považovali niektoré krajiny za svoju tradičnú apanáž a opierali a o mocenské záujmy, boli vážnou prekážkou racionálnej organizácie spojených Národov európy, ktoré sa nemôžu zakladať na ničom inom, ako na republikánskej konštitúcii všetkých federálnych štátov. a keď po prekonaní

horizontu starého kontinentu, sa v spoločnej vízii objímu všetky národy tvoriace ľudstvo, je treba takisto uznať, že európska Federácia je jedinou prijateľnou zárukou, že vzťahy s ázijskými a americkými národmi sa môžu rozvíjať na základe mierovej spolupráce v očakávaní vzdialenej budúcnosti, kedy sa stane možnou jednotná politika celého sveta.

Deliaca čiara medzi pokrokovými stranami a reakčnými zložkami sa teraz už nenachádza pozdĺž formálnej deliacej čiary ustanovenia medzi väčšou a menšou demokraciou, väčšieho a menšieho socializmu, ale pozdĺž podstatnej najnovšej deliacej čiary medzi tými, ktorí ponímajú ako podstatný cieľ boja ten predošlý, t.j. vydobytie politickej národnej moci - na jednej strane by boli tí, čo nakladajú aj keď nedobrovoľne bremeno reakcionárskych síl a nalievajú horiacu lávu vášne ľudu do starých foriem, takže sa znovu objavujú staré absurdity - a na druhej strane tí, ktorí vidia ako ústrednú úlohu vytvorenie pevného medzinárodného štátu a k tomuto účelu smerujú ľudové sily a aj po vydobytí národnej moci použijú ich v prvej línii ako nástroj pre dosiahnutie medzinárodnej jednoty.

Šírením myšlienok a činmi v snahe všetkými možnými spôsobmi zosúladiť a zjednotiť jednotlivé hnutia, ktoré sa v rôznych krajinách určite vytvárajú, už odteraz je potrebné vytvárať základy hnutia, ktoré dokáže zmobilizovať všetky sily a zrodiť nový organizmus, ktorý bude najgrandióznejším stvorením a po stáročiach najinovovanejšou vecou v európe; na vytvorenie pevného federálneho štátu, ktorý by disponoval ozbrojenými európskymi silami namiesto národných vojsk; rozhodne rozdrobí ekonomické samovlády, chrbtovú kosť totalitných režimov tak, aby mali orgány a potrebné prostriedky, aby mohli v jednotlivých federálnych štátoch vykonávať svoje priame rozhodnutia a dodržiavať spoločný poriadok tak, že týmto štátom sa ponechá autonómia, ktorá umožní pružnosť a rozvoj politického života podľa osobitných charakteristík jednotlivých národov.

Ak bude v základných európskych krajinách dostatočný počet ľudí, ktorí to pochopia, víťazstvo bude zakrátko v ich rukách, pretože im bude naklonená situácia i národné rozpoloženie. budú mať pred sebou strany a tendencie diskvalifikované pre katastrofálnu skúsenosť z posledných dvadsiatich rokov. Keďže je tu čas pre nové možnosti, je aj čas nových ľudí.

III. Povojnové úlohy. Reforma spoločnosti

Slobodná a zjednotená európa je potrebným predpokladom rozvoja modernej civilizácie, pre ktorú totalitná éra predstavovala zastavenie. Na konci tejto epochy sa vráti bezprostredne a naplno k historickému procesu proti sociálnej nerovnosti a privilégiam. zanikajú všetky staré konzervatívne inštitúcie, ktoré

zabraňovali ich realizácii, alebo už zanikli a túto ich krízu treba rozhodne a s odvahou využiť.

Aby európska revolúcia zodpovedala našim potrebám, bude musieť byť socialistická, t.j. mala by si vziať za úlohu oslobodenie robotníckej triedy a zlepšenie ich životných podmienok.

Orientačným kompasom k priamym opatreniam nemôže byť čisto doktrínálny princíp, podľa ktorého osobné vlastníctvo materiálnych prostriedkov výroby musí byť od základu zrušené a tolerované iba dočasne, kým nebude možné zaobísť sa bez neho.

Všeobecné zoštatnenie hospodárstva bolo prvou utopistickou formou, v ktorej si robotnícka trieda predstavovala svoje oslobodenie od kapitalistického jarma, avšak po jej úplnom uskutočnení nepriniesla vysnívaný cieľ, ale vytvorenie režimu, v ktorom sa celá populácia podriadila menšinovej triede byrokratov riadiacich ekonomiku.

Skutočný základný princíp socializmu, kde všeobecná kolektivizácia nebola ničím iným, ako jeho unáhlenou a mylnou dedukciou, ktorá spočíva v tom, že ekonomická moc nesmie ovládať ľudí - tak, ako ich ovládajú prírodné sily - ale musí byť podriadená ľuďom a nimi usmernená a kontrolovaná racionálnym spôsobom tak, aby sa veľké masy nestali jej obeťou.

Obrovská pokroková sila prameniaca v osobných záujmoch sa neuháša v rutinej činnosti, ktorá nás stavia pred neriešiteľný problém oživenia ducha iniciatívy s diferencovaným platovým ohodnotením a s podobnými opatreniami, túto silu je naopak potrebné podnecovať a usmerňovať, konsolidovať a zdokonaľovať medze, ktoré uskutočňujú ciele prospešné pre celú spoločnosť.

Osobné vlastníctvo musí byť v princípe zrušené alebo obmedzené. Toto nariadenie sa prirodzene zaraďuje do formujúceho sa procesu utvárania európskeho hospodárskeho života, oslobodeného od zlého sna militarizmu alebo národného byrokratizmu.

Racionálne riešenie musí nahradiť iracionálne aj vo vedomí pracujúcich. Poukazujúc detailnejšie na obsah tohto nariadenia s upozornením, že výhody a spôsoby všetkých programových bodov musia byť posudzované vo vzťahu k dnes už neodmysliteľným predpokladom európskej únie, dávame do popredia nasledovné body:

a) Nemožno ponechať súkromníkom podniky, ktorých činnosť má nevyhnutne monopolný charakter, takže by mohli zneužívať masy konzumentov, napr. elektrárne, podniky, ktoré sa chcú udržať pri živote z dôvodov kolektívnych záujmov, ktoré však pre svoju existenciu potrebujú ochranné a podporné dávky atď. (napr. najznámejším typom takého priemyslu je v Taliansku hutníctvo) a podniky, ktoré vzhľadom na veľkosť investovaného

kapitálu a počet zamestnaných robotníkov, alebo dôležitosť sektoru ktorý ovládajú, môžu vydierať štátne orgány, presadzovaním pre nich výhodnej politiky (napr. banský priemysel, veľké bankové inštitúcie, zbrojársky priemysel). V tejto oblasti sa musí bezprostredne pristúpiť k znárodňovaniu v najširšom meradle, bez ohľadu na získané práva.

b) Vlastnícke a dedičské právo malo v minulosti vlastnosti, ktoré umožnili akumulovať v rukách privilegovanej menšiny bohatstvo, ktoré sa prerozdeli počas revolučnej krízy v zmysle rovnosti, aby sa vylúčili parazitné skupiny a poskytli výrobné prostriedky pracujúcim, ktoré potrebujú na vylepšenie ekonomických podmienok a umožnenie dosiahnutia väčšej životnej nezávislosti. Vzťahuje sa to na agrárnu reformu, ktorá poskytnúť pôdu tým, ktorí ju obrábajú, enormne navrášila počet vlastníkov a na priemyselnú reformu, ktorá rozširuje vlastníctvo pracujúcich v nešťátnych oblastiach so správou svojpomocných spoločností, robotníckymi akcionármi, atď.

c) Mládež je podporovaná potrebnými subvenciami za účelom minimalizovania rozdielov štartovacej pozície v životnom zápase. obzvlášť verejné školstvo musí poskytovať účinné možnosti na pokračovanie štúdií až do najvyšších a najvhodnejších stupňov, a nie iba pre najbohatších, a musí pripravovať v každom študijnom odvetví, na rozbeh rozličných zamestnaní a slobodných či vedeckých činností, zodpovedajúci počet jednotlivcov s ohľadom na dopyt trhu tak, aby priemerné platy boli približne rovnaké pre všetky odborné kategórie, napriek ľubovoľným odlišnostiam odmeňovania vo vnútri každej kategórie, závislým na rozdieloch individuálnych schopností.

d) S pomocou modernej techniky sú možnosti veľkovýroby tovarov základnej potreby takmer neobmedzené, čo dovoľuje za relatívne nízku cenu zabezpečiť všetkým stravu, ubytovanie a ošatenie, potrebné na zachovanie minimálnej ľudskej dôstojnosti. Ľudská solidarita voči tým, ktorí sa presadia vďaka podpore v ekonomickom zápase, by sa nemala prejavovať charitatívnou formou, ktorá iba ponížuje a spôsobuje to isté zlo, ktorého následky sa snaží napraviť, ale inými opatreniami - ktoré bezpodmienečne zabezpečia tým, ktorí môžu alebo nemôžu pracovať - dôstojný život bez zredukovania podnetov k práci a k sporeniu. Takto nebude nikto chudobou prinútený prijímať nevýhodné pracovné zmluvy.

e) Oslobodenie pracujúcej triedy je možné iba uskutočnením podmienok spomínaných v predchádzajúcich bodoch, nenechajúc ich v rukách ekonomickej politiky monopolných odborov, ktoré len prinášajú do robotníckej oblasti násilné metódy charakteristické pre veľký kapitál.

Pracujúci musia byť slobodní vo výbere správcovských spoločností, aby mohli kolektívne dojednávať podmienky za akých chcú pracovať, a štát bude musieť poskytnúť právne prostriedky na dodržiavanie uzavretých zmlúv a po

realizácii týchto spoločenských transformácií bude možné úspešne bojovať proti všetkým monopolným úmyslom.

Toto sú nevyhnutné zmeny na vytvorenie širokého spektra občanov, zaujímajúcich sa o nový poriadok a o jeho udržiavanie, a na upevnenie slobody v politickom živote, preniknutej zmyslom pre sociálnu solidaritu.

Na týchto základoch môžu mať politické slobody konkrétny a nie len formálny obsah a to pre všetkých, lebo masy občanov budú mať dostatočnú nezávislosť a znalosť pre výkon neustálej a schopnej kontroly nad vládnuou triedou.

Bolo by zbytočné pozastavovať sa pri ústavných inštitúciách, pretože nie je možné predvídať podmienky, v ktorých budú vznikať a konať, iba by sme opakovali to, čo už všetci vedia o potrebe zastupiteľských orgánov, o vytváraní zákonov, o nezávislosti súdov, ktoré nastúpia na miesto doterajších, aby nestranné uplatňovali vydané zákony o slobode tlače a združovaní, aby tak dodali jasné informácie verejnej mienke a poskytovali všetkým občanom možnosti účinne sa podieľať na živote štátu. bude potrebné spresniť si názory v dvoch otázkach z dôvodu ich dôležitosti v našom súčasnom štáte: o vzťahoch medzi štátom a cirkvou a o charaktere politického nástupníctva:

a) Konkordát, ktorým v Taliansku Vatikán uzavrel dohodu s fašizmom, bude určite zrušený, aby sa tak potvrdil čisto laický charakter štátu a neodškriepiteľným spôsobom stanovila nadvláda štátu nad životom občanov. Všetky náboženské vyznania budú sa musieť rešpektovať rovnakou mierou, ale štát sa už nebude zaoberať rozpočtom cirkví.

b) Kulisy združovacieho zriadenia, ktoré fašizmus postavil, rozpadnú sa na kusy spolu s ostatnými časťami totalitného štátu. Niektorí domnievajú, že v týchto troskách sa nájde materiál na vytvorenie nového ústavného zriadenia. My tomu neveríme. V totalitných štátoch sú korporatívistické združenia len výsmechom, ktorý korunuje policajnú kontrolu nad pracujúcimi. Keby aj korporatívistické združenia boli úprimným vyjadrením rôznych kategórií výrobcov, nikdy by nemohli mať dostatočnú kvalifikáciu na prejednávanie otázky všeobecnej politiky a vo vyložene ekonomických otázkach by získali presilu nad silnejšími odborovými kategóriami.

Úlohou odborov bude vykonávať funkciu širokej spolupráce so štátnymi orgánmi poverenými vyriešiť problémy, ktoré sa ich priamo týkajú, ale samozrejme treba vylúčiť, aby im bola zverená nejaká legislatívna úloha, pretože by to viedlo k feudálnej anarchii v hospodárskom živote, ktorá by znovu vyústila do politického despotizmu. Mnohí, z tých ktorí sa nechali naivne uniesť mýtom korporácie, budú (a nemôžu byť) očarení dielom obnovy; ale nevyhnutne si uvedomia do akej miery je absurdné riešenie, o ktorom tak zmätene snívali.

Korporativizmus nemôže konkrétne existovať, len ak v podobe prevzatej od totalitných štátov, na podrobenie si pracujúcich pod kontrolu funkcionárov, dohliadajúcich na každý pohyb v prospech záujmu vládnucej triedy.

Revolučná strana nemôže byť diletantsky improvizovaná v rozhodujúcej chvíli, ale už odteraz sa musí začať formovať aspoň z hľadiska svojho centrálného politického postoja, vo svojich základoch a v prvých direktívach činnosti.

Nemá predstavovať rôznorodú masu tendencií, spojených len v negatívnom zmysle a dočasne, t.j. pre ich antifašistickú minulosť a v jednoducho očakávaní pádu totalitného režimu, ktoré po dosiahnutí vytýčeného cieľa by sa rozptýlili rôznymi smermi. Naopak, revolučná strana vie, že len teraz začína jej skutočné dielo, a preto musí byť zostavená z ľudí, ktorí sa zhodujú v základných otázkach budúcnosti.

Musí preniknúť svojou metodickou propagandou všade, kde sa nachádzajú utláčanie aktuálneho režimu a vychádzať vždy z problému, ktorý sa opakovane vynára v cítení jednotlivých osôb a tried ako najbolestivejší a poukázať na jeho súvislosť s ostatnými problémami a snažiť sa nájsť ich skutočné riešenie. avšak zo sféry postupne rastúcej skupiny sympatizantov musí načerpať a zverbovať organizované hnutie a to len z tých, ktorí urobili z európskej revolúcie hlavný cieľ svojho života a to tak, aby dôsledne uskutočňovali deň za dňom potrebnú prácu, očividne zabezpečia jej kontinuitu a účinnosť aj v situáciách najtvrdšej ilegality a vytvorí tak pevnú sieť, ktorá podporí slabšiu sféru sympatizantov.

Strana síce nechce zanedbať žiadnu príležitosť a nechať ležať ladom žiadne pole na zasiatie svojich myšlienok, musí však zamerať svoju činnosť v prvom rade na tie prostredia, ktoré sú najdôležitejšími centrami šírenia myšlienok a nábora bojovních ľudí; predovšetkým voči dvom najcitlivejším sociálnym skupinám v dnešnej situácii a rozhodujúcej v zajtrajšej; to znamená robotnícka trieda a intelektuálne vrstvy. Tá prvá sa najmenej podrobila totalitnej metle a bude najviac pripravená reorganizovať svoje vlastné rady. Intelektuáli a obzvlášť mladí, sa cítia duchovne viac udúšaní a znechutení vládnucim despotizmom. ostatné vrstvy budú postupne nevyhnutne priťahované do hlavného prúdu hnutia.

Každé hnutie, ktoré by zlyhalo v úlohe spojenectva týchto síl, bude odsúdené k neplodnosti, pretože hnutiu zloženému len z intelektuálov by chýbala sila más potrebná na to, aby zmiatlo odpor reakcie, bude nedôverčivé voči robotníckej triede, ktorá mu nebude dôverovať, aj keď v ňom bude žiť demokratické cítenie, bude náchylné pošmyknúť sa v ťažkostiach na poli mobilizácie všetkých ostatných tried proti robotníkom, t.j. obnovenie fašizmu. ak sa bude opierať len o proletariát, bude mu chýbať jasné myslenie, ktoré môže

prísť len zo strany intelektuálov a ktoré je potrebné na správne rozlíšenie nových úloh a nových ciest; zostane v zajatí starého triedneho postoja, všade bude vidieť nepriateľov a sklízne do doktrinárskeho komunistického riešenia.

Úlohou tohto hnutia počas revolučnej krízy je organizovanie a riadenie progresívnych síl použitím všetkých ľudových orgánov, ktoré budú spontánne vznikať ako žeravé misy, v ktorých sa budú miešať revolučné masy, nie aby vytvárali plebiscity, ale v očakávaní poznania. Načerpá z vízie a z bezpečia toho, čo sa musí urobiť nie ako predbežné požehnanie zo strany ešte neexistujúcej vôle ľudu, ale z vedomia zastupovať široké požiadavky modernej spoločnosti. Takýmto spôsobom stanoví prvé usmernenia nového zriadenia, prvú sociálnu disciplínu pre beztvárne masy. Prostredníctvom tejto diktatúry revolučnej strany sa vytvára nový štát a okolo neho nová pravá demokracia.

Netreba mať strach, že by takýto revolučný režim vyústil do znovunastolenia despotizmu. Vyústi doň len ak bol formovaný ako typ služobnej spoločnosti. ak revolučná strana bude vytvárať pevnou rukou už od prvých krokov podmienky pre slobodný život, v ktorom by sa všetci občania mohli skutočne podieľať na živote štátu, bude sa vyvíjať, aj keď cez prípadné druhotné politické krízy, v zmysle progresívneho chápania a akceptácie nového poriadku zo strany všetkých a teda v zmysle rastúcej možnosti fungovania slobodných politických inštitúcií.

Nastal čas, keď je potrebné dokázať odhodiť staré bremená, ktoré sa stali prekážkou, a byť pripravení na nadchádzajúce, úplne niečo iné ako to, čo si predstavovali, vyradiť nespôsobilých medzi starými a vyvolať nové energie medzi mladými. Pri osnovaní budúcnosti sa hľadajú a nachádzajú tí, ktorí rozpoznali dôvody súčasnej krízy európskej kultúry, a preto zhromaždia dedičstvo všetkých hnutí pozdvihujúcich ľudstvo, ktoré stroskotalo na nepochopení cieľa, ktorý mali dosiahnuť a prostriedkov, ktorými ho mali dosiahnuť.

Cesta, ktorou treba prejsť, nie je ľahká ani bezpečná. Musíme ňou však prejsť a aj ňou prejdeme!